

Tanítási módszerek fontossága a diákok életében

Szücs Zoltán

A tanítás-tanulás világában mindig keresni kell az új lehetőségeket, amelyekkel érdekesebbé tehetőek és optimális esetben könnyebben elsajátíthatóvá válnak a tanulás tartalmai, illetve maga az elsajátítás folyamata. A cél érdekében a pedagógusoknak folyamatosan fejleszteni érdemes tanítási technikáikat, módszertani ismereteiket. A tanárképzés során rengeteg módszert említenek, de sajnos a kipróbálásukra, vagy a közelebbi megismerésükre kevesebbszer kerül sor.

„A kapott eredmények szerint mind az általános iskolákban, mind pedig a középfokú oktatásban is a tanári magyarázat és a frontális osztálymunka vezet az oktatás során a tanárok által alkalmazott módszerekben. A középiskolai korosztálynak megfelelően a középiskolákban nagyobb az önálló tanulói munka szerepe. A csoportmunka és pármunka viszont aránytalanul kevesebbszer jelenik meg a középiskolai tanári gyakorlatban.” (Radnóti, 2006. 137. o.)

Bizonyos azonban, hogy a pedagógiában egyre inkább előnyben kell részesítenünk az interaktív élményszerű tanulást a hagyományos tanítási órák helyett, ahol egyfajta diktatúra uralkodik, mégpedig úgy, hogy a tanár beszél és diákok hallgatnak. A sokat emlegetett tanulói aktivitáson alapuló önálló vagy közös munkát igyekszünk változatos módszerekkel bevezetni, amelyek segítik a konstruktív elsajátítást, vagyis az előzetes saját ismeretek rendszerében való könnyebb elhelyezését, amivel az érzelmi szálát, vagyis a tanultak elfogadását is megpróbáljuk biztosítani.

Azért is fontos ez a téma számomra és talán mások számára is, mert a szakképzés során kevés lehetőség van a szakmai és kognitív oldal mellett a szociális készségek fejlesztésére, ami nélkülözhetetlen lesz a diákok számára a munka világában. Ennek jó eszköze a kooperatív módszerek alkalmazása, ami nem tévesztendő össze a hagyományos csoportmunkával. Sokan alkalmaznak hagyományos csoportmunkát, azt gondolva, hogy kooperatív módon dolgoznak, de a csoportok alakítása, a szerepek, feladatok megosztása nem támogatja az együttműködés fejlesztését oly mértékben, mint a tudatosan felépített alappilléreken nyugvó csoportmunka (Kagan, 2004).

A kooperativitás hangsúlyai

Tudatos szervezés, a sokféleség összehangolása

Ez a tanulási-tanítási módszergyűjtemény a diákok kooperatív tevékenységén alapul. Nagy szerepet játszik a diákok értelmi készségének alakulásában, hiszen fejleszti a szociális és kooperációs képességük fejlődését. A tanuláshoz leginkább elméleti anyagra épül, és ezt kell valahogy átalakítani gyakorlati módszerré, tehát az ismeret megszerzése nem a hagyományos módon befogadással, hanem építő jelleggel történik. Az együttműködés során a diákok a 4–6 fős kiscsoportokban dolgozzák fel a legkülönbözőbb tanulnivalókat a matematikai feladványoktól a szöveges ismertetőig széles skálán mozogva. A szakképzésben a gyakorlati foglalkozásokon például csoportokat alakítanak, és egy adott szerelési feladattal vagy a feladatot megosztva végzik el a munkát.

A kooperatív folyamat fő hangsúlya eredendően a kollektív munkán és a tanulók kooperációján van. Jelenlegi társadalmunk egyik alapkérdése az oktatásra nézve, hogy a diákoknak nem fejlődik ki megfelelően az együttműködési készségük, valamint a tanulási készségük is sok esetben erősítésre szorul, és mondhatni kevésbé érdekeltek, figyelmesek a fiatalok tanulási fronton. Ezért kell a mai diákoknak vagy a tanárjelölteknek többféle tanulási lehetőséget felkínálni, új utakat megmutatni számukra. Ebben lehet hasznos azoknak a módszereknek, munkafolyamatoknak a megismertetése, amelyek a megfelelő kooperatív csoportmunkához szükségesek.

Nem mellékes, hogy a feladatot ellátó csoportok tagjai többnyire különböző személyiséggel és képességekkel rendelkeznek. Ennek szerepe a heterogén csoportösszetételben válhat jelentőssé, egyfelől a különbözőség összehangolása miatt, másfelől a közös munka sikere szempontjából. A csoport munkájának hatékony végrehajtásához egyes esetekben nem, máskor egy-két jól felkészült csapattag is szükséges, ezáltal a nem túl jól teljesítő diákokat is tudják inspirálni a magasabb szintű feladatmegoldásban, így arra is kapnak lehetőséget, hogy saját magukhoz képest is jobban teljesítsenek a tanulók. Saját tapasztalatom alapján, ha egy rosszabb teljesítményű diák a jobb képességű diákok közé kerül, jobban motivált lesz abban, hogy jól teljesítsen, mint egy átlagos vagy gyengébb környezetben. Ugyanakkor figyelembe vehetjük a kooperáció során, hogy a társukéhoz viszonyított teljesítmény csak részben motivál, de ez esetben ott a lehetőség a saját teljesítmény hozzáadásának a csoport sikeréhez, és az egyéni változás, fejlődés motiváló nyomon követésének is (Horváthné, 2004).

Kooperációjuk során a csoport tagjai sokkal mélyrehatóbban megismerkednek az adott gyakorlati feladattal, ezáltal összefüggő ismeretanyaguk keletkezik a munka során. A kiadott feladat megoldása során a diákcsoport megbeszélést

tart, így sokkal jobban megismerik a csoport tagjainak gondolkodását/szemszögét, ezáltal sokkal mélyrehatóbban tudják felhasználni a munkájuk során. A kooperatív technikás csoportmunka hatékonysága az egyéni képességeket helyezi előtérbe, és ennek a kihasználásával az adott feladat hatékonyabban és gyorsabban végezhető el. A kooperatív munka alatt elérjük azt, hogy a tanulók elsajátítják azt is, hogyan tudnak megfelelően viszonyulni egymáshoz. Úgy gondolom, sok esetben ez abban fog nekik segíteni, hogy magabiztosabbá tudjanak válni, kritikusabbak lesznek magukkal szemben, és segíti a szociális beilleszkedést is.

A fejlesztési területek kooperatív csoportmunkával

A kiválóan megszervezett csoportmunka előnyös, mert segíti a csoporttagokat a személyiség kialakulásában, megformálásában, sőt segít az értékrend kialakításában. A csoportban való együttműködő felkészülés lehetőséget ad a lassabban felzárkózó tanulónak is a foglalkozásban való részvételre, felzárkózásra. A gyerekek közös munkája a csoporton belüli versengést háttérbe szorítja, illetve megszünteti az egymás kiszorítását a feladatból. Ugyanakkor a csoportok között megmarad a versenyszellem. A tanulóknak a gondolkodáson alapuló képességeit rendkívül pozitív hatással fejleszti. A tanulót ért sikertelenség, a szorongást kiváltó okok (gyengébb tanulási képesség, viselkedés, sikertelenség, stb.) az iskolában csökkenthető a kooperatív csoportmunkával. Az együttműködő tanulás kihat a diák későbbi életére is, megtanítja a munkához való hozzáállást társas közegben.

A kooperatív munka a tanulóban különféle készségeket fejleszt, ezek például:

- **Empátia**
Fejleszti az együttérzést a diáktársaikkal szemben. Így az egyik tanuló jobban átérzi, vagyis megérti a másik tanuló szemszögét.
- **Tolerancia**
Elfogadják mások döntéseit, akkor is, ha az éppen nekik nem tetsző.
- **Szervezőképesség**
Segíti a diákok munkafázisainak összehangolását, hogy az dinamikusan zajlódjon le.
- **Kommunikáció**
A csoportban segíti, fejleszti a megfelelő információáramlást a kommunikáció akár diák és diák között ugyanakkor a tanár-diák között is.

- **Figyelem**
Fejleszti a feladatra való koncentrációt.
- **Felelősségvállalás**

Megtanítja a tanulókat arra, hogy amit tettek, azért vállalják a felelősséget. A tanuláshoz a kooperatív szerepe nagyon motiváló, mert így jó kedvvel végzik a munkát, így örömmel tanulnak az adott feladatból. A tanulót legfőképpen felelősségre és alapos munkára sarkallja, továbbá a legfontosabb, amit megtanul, az az önellenőrzés, hogy megfelelő minőségű munkát adjon ki a kezéből.

A kooperatív/együttműködő tanulás 4 fő alapelve

A kooperatív/együttműködő tanulásnak négy fő alapelve a következő:

Építő egymásrautaltság

Építő egymásrautaltságról akkor beszélünk, ha a csoporttagok egyéni és közös sikere, fejlődése pozitívan összefügg egymással; vagyis egyikhez a másik hozzájárulása, sikere szükséges.

A kooperatív munka során, ha a csoport tagjainak munkája hasonló mértékben hozzájárul a csoport sikeréhez vagy bukásához, akkor az egymásrautaltság erős. Ilyen helyzetben a tagok legjobb tudásuk szerint törekednek arra, hogy a csoport minél jobb eredményt érjen el. Ez a helyzet ideális környezetet biztosít az egyének személyes fejlődéséhez, hiszen a tagok motiváltak a minél hatékonyabb munkavégzésre.

Amennyiben a csoport egyes tagjai jelentősebb mértékben hozzájárulnak a csoport sikeréhez, és emiatt az egymásrautaltság gyenge, a gyengébb tagok nem kapnak megfelelő motivációt. Így a csoportmunka építő jellege elvész. Az építő jelleg kialakítható egy jól megszerkesztett feladattal, fejleszthető még különféle értékelési módszerekkel. Továbbá fejleszthető egy jól kiválasztott szereppel vagy valamilyen célrendszer alkalmazásával is. Az építő egymásrautaltság a tanulóban folyamatosan alakul ki, és ezzel együtt épül föl bennük az együttérzés is a társaikkal szemben.

Nemcsak építeni tudjuk az egymásrautaltságot, hanem rombolni is. Akkor beszélünk erről, ha egy jobb tanulót kiemelünk a többi közül, mert a csoport többi tagjánál jobb eredményt ért el. Ez a többi tanulóban kudarcélményt, irigységet eredményezhet, és ezért egy kevésbé pozitív hatású versenyhelyzetet teremtünk (Gádor, 2008).

Egyéni felelősség

Az egymásrautaltság teremt egy olyan helyzetet, amelyben mindenki felelős saját munkájáért, saját részvételéért. A felelősségtudat elősegíti a módszer hatékonyságát, mivel a csoport tagjai pontosan ismerik saját és társaik képességeit, eredményeit. A diákok felelősek saját feladatteljesítésükért, és ezen keresztül a csoportért, amit saját lelkiismeretük alapján igyekeznek szolgálni, hogy a csoport a lehető legjobb eredményt érje el. A kollektív munka értékelése során megszerzett eredmény hatására a tagok pszichés terhelése csökken, de egyéni felelősségük nem vész el (Gádor, 2008). Ebben a megközelítésben csoportcélit kítűző és csak csoportos értékeléssel jutalmazott módszerek nem teszik az egyes diákokat felelőssé azért, hogy hozzájárulnak-e a közös cél eléréséhez, és így nem hoznak javulást a tanulási teljesítményben. Ezért érdemes a közös produktumok mellett figyelni az egyéni részvétel megfelelő szervezésére, megvalósulására.

Egyenlő részvétel

Az egyenlő részvétel a feladatokban nagyon fontos a kooperatív munka során, hiszen, ha a csoportban egy vagy több tag is inaktív, úgy ez a többiekre nézve demoralizáló hatású. Ez a hatás sajnos többszörösen is rányomja a bélyegét az elvégzendő munkára, mivel a munka során az aktív tagok is kisebb hatékonysággal végzik a feladataikat. Az inaktív tagok az aktív tagok munkáját is visszavetik.

Amennyiben a tanár a feladattervezés/választás során nem gondolja át tudatosan a kooperatív alapelveket, akkor olyan feladatot adhat, amiben nincs logikus feladatfelépítés, és a kooperatív folyamatok nincsenek rendesen kiosztva, így az ilyen munkát és tanulást nem nevezhetjük kooperatív tanulásnak, csak szimplán csoportmunkának hívjuk. Ha nincs meg a csoportmunkában az egyéni felelősség, akkor előfordul a feladat során, hogy a jó tanuló rendesen dolgozik, míg a többiek csak henyélnek a háttérben, és kihasználják a helyzetet. Ekkor mondhatjuk „nyugodtan”, hogy nincs meg az egyenlő részvétel (Gádor, 2008). Magától tehát nem jön létre az egyenlő részvétel, azt szervezéssel, szabályozással tudjuk elérni, mint pl. szerepek, normák, munka/feladatmegosztás szabályozásával (mindenki a tananyag, a feladat egy részét kapja, mindenki kap valamilyen felelős szerepet, mint például időfigyelő stb., lásd alább).

Párhuzamos interakciók

A párhuzamos interakciók a kooperatív szervezésben azt jelentik, hogy a diákok között egyidejűleg zajlanak interakciók, vagyis nemcsak akkor beszélnek, amikor a tanár egyenként felszólítja őket, hanem a feladat függvényében többször és többen egy időben kommunikálhatnak. A kooperatív munkában a párhuzamos interakció elősegíti a diákok anyagismeretének mélyebb elsajátítását, mivel a csoport tagjai hosszabban, más és más szempontokat figyelembe véve ismerik meg az oktatási anyagot. A diákok az esetlegesen meg nem értett anyagrészeket diaktársuktól vagy szaktanárakkal megvitatva sokkal mélyebb tudást sajátítanak el a hagyományos képzési módszerekkel ellentétben. A hagyományos oktatásban egyirányú a kommunikáció, tehát a tanár ismerteti az oktatási anyagot egyfajta szemszögből figyelmen kívül hagyva a diákok egyéni képességeit. Az ilyen órákon kevés idő és lehetőség adódik egy-egy anyagrész részletesebb megismerésére, megértésére. Ezzel szemben a kooperatív oktatásnál a diákoknak folyamatosan lehetőségük van a problémásabb anyagrészek részletesebb megismerésére, illetve az érthető anyagrészeknél a gyorsabb haladásra. Ez a fajta módszer sokkal egyénre szabottabb, figyelembe veszi a tanulók képességeit, és ez óriási előny a hagyományos oktatási rendszerrel szemben (Gádor, 2008).

A megszerzett tudás az interakcióknak köszönhetően maradandóbbá válik, tapasztalataim szerint főleg akkor, amikor már enyhül az idegenkedés, és könnyebben, rutinosabban dolgoznak kooperatív módon a tanár és a tanulók is egyaránt.

Hipotézisek:

- A kooperatív módszerek alkalmazása eleinte valószínűleg nehézségeket fog okozni a csoportszervezésben és a heterogén csoportok együttműködése sem lesz gördülékeny.
- A gyakorlati órák hatékonysága egy idő után növekedni fog a kooperatív módszerek alkalmazásával mind a feladatellátás, figyelem, ismeretek elsajátítása és az egymással való együttműködés terén is.
- A tantestület körében a kooperatív módszerek bevezetése eleinte ellenállást fog kiváltani, fásultságuk miatt nehezen fogják fogadni a változást a képzési módszerben.

Saját tapasztalatok

Gyakorlati oktató vagyok a Nyíregyházi Szakképzési Centrum Bánki Donát Műszaki Középiskolája és Kollégiumában. Autószerelést és autóvillamosságot tanítok a tanulóknak. Ezáltal elmondhatom, hogy tanításom során szinte minden évfolyam megfordul a gyakorlati óráim nagy részén. A pályafutásom során különböző tanítási technikákkal próbáltam megtanítani az adott tananyagot vagy feladatot. Mindig figyelembe vettem a visszajelzéseket, és úgy próbáltam kialakítani az adott óra menetét, hogy minél sikeresebben tudják elsajátítani a nélkülözhetetlen szerelési ismereteket. Így számomra arra is fény derült, hogy a tanulók nem szeretnek elméletben tanulni, inkább csak a gyakorlati, kézzelfogható dolgok érdeklik őket. Megpróbáltam a lehető legjobb megoldást megtalálni számukra a jobb megértés érdekében. Az egyetemi tanulmányaim során bukkantam rá a kooperatív csoportos módszerekre. Ekkor gondoltam úgy, hogy ezt nekem is ki kellene próbálnom a tanulók körében. Számos feladattal és módszerrel kísérleteztem ennek érdekében, ezt szeretném most összegezve, dióhéjban bemutatni.

Tanórai témafeldolgozás

A gyakorlati foglalkozásaim nagy százalékán tudom, és előszeretettel alkalmazom a kooperatív módszereket. Külön foglalkozási terv szerint történik a gyakorlat, az elméleti tartalmakat a gyakorlathoz feladat kapcsolja, és fontosnak tartom, hogy az elsajátítandó ismeretek a tanulók aktivitását is előidézzék. A diákokkal a foglalkozás elején szoktam kidolgoztatni az adott tananyagot vagy feladatot. A nemrég még számomra is új módszereket olyan formában építettem be a megszokott oktatási formába, hogy a tananyagot előkészítettem úgy, hogy a kooperatív csoport minden tagjának jusson valamilyen egység, amiből majd számot tud adni a társainak. Amikor elkészülnek vagy kidolgozták a feladatot, akkor a csoportból kiválasztanak egy szóvivőt, aki „tárlja” az összefoglalt tananyagot a többi csoport számára. Amikor minden csoport elkészül a feladatával, akkor áll össze egy egész gyakorlati feladattá, amit az adott napon kell elvégezniük a diákoknak. Az óra menetét úgy alakítom ki, hogy az adott elméleti tananyag feldolgozására elég idejük legyen. Ez az időtartam tapasztalataim alapján kb. 30-40 perc. Ez idő alatt a tanulók a kapott forrásból jegyzetelik ki a számukra lényegesnek vélt információkat. Amikor úgy gondolják, hogy elkészültek vele, akkor ezt átbeszéljük közösen, és megpróbálom őket úgy kiegészíteni, hogy a lényeges információkra a beszélgetés során rávilágít-

sak. Ezzel is azt érve el, hogy ők mondják ki a lényeges információkat, ne kioktatás legyen. Továbbá mindig próbálom felhívni a figyelmüket, hogy milyen nehézségek merülhetnek fel a szerelés folyamatában, különös tekintettel a szerelés közben adódó komolyabb problémákra. Amikor minden csoport előadta az elméleti ismeretét, akkor megpróbáljuk ezt a tudást átültetni a gyakorlatba. A gyakorlati foglalkozás során a szerelési feladatokat teljesen önállóan dolgozzák fel, kisebb elakadás esetén természetesen a szaktanár segítségével. Joggal tehető fel az a kérdés, hogy a szaktanár hogyan tud segíteni a diákoknak a témafeldolgozás alatt. Elsődleges feladata a megfigyelés és a támogatás, kiegészítés, megerősítés a fő szerepe. Amikor a kooperatív csoportok dolgoznak, körbejár köztük, és figyelni, hogy hogyan haladnak a feldolgozással. Ha a diákok megakadnak, és nem tudják megtalálni vagy kijavítani a hibájukat, ekkor a szaktanár beavatkozhat. Legtöbbször ez a beavatkozás csupán a látókörük szélesítésére szolgál. Felhívni a figyelmüket az ellentmondásra vagy a nem jól alkalmazott eljárásra a munka során. A feladat kijavítása a diákoké. Ha a diák kérdez, akkor a tanár úgy próbálja terelni őt, hogy saját erőforrásaiból válaszolja meg a kérdését, ha végképp nem megy, akkor adja meg csak a választ számára.

A kooperatív módon történő előkészítés jó ráhangolódást biztosít a további munkához, és a tanulók tartós figyelme, érdeklődése is jobban megmaradt a foglalkozások alatt, amióta ebben a szervezési formában dolgozunk. A hagyományos csoportmunka sok hátránnyal járt a kooperatív munkával szemben. Ez számomra abban tűnt ki leginkább, hogy sokkal jobban tudtam haladni a diákokkal a tananyag feldolgozásában.

A tananyag feldolgozása mozaikmódszerrel

A dolgozatomban szeretném illusztrálni az egyik kooperatív csoportos gyakorlati foglalkozás módszerét. A tizennegyedik évfolyam kilenc tanulója érkezett gyakorlati foglalkozásra. A kilenc fős csoportot három kisebb csoportra osztom, különböző kooperatív csoportalkotási módszerrel. A felosztás során figyelembe veszem a diákok képességeit, különböző szempontok alapján, amit közvetlen megkérdezéssel mértem fel körükben az első gyakorlati foglalkozásomon.

1. ábra Állványos Suzuki motor (Forrás: Saját fotó)

A gyakorlati foglalkozásra egy komplex összefüggő feladattal készültem a diákjaim számára. A képen látható Suzuki dugattyús motor szerelése lépcsőről lépésre az óra témája. Hogy létre tudjon jönni a gyakorlati megvalósítás, a három kooperatív csoportnak össze kell dolgoznia, mert a szerelési témák úgy vannak felosztva, hogy a három csoport együttműködése adja meg a szerelési feladatuk megoldását. A kidolgozásuk végén áll össze a tananyag egy egészé, ami megmutatja számukra a fontosabb szerelési lépéseket a munka során.

Az első csoport feladata a dugattyús motor szét- és összeszerelése. A tanulók a felkészüléshez megkapják a megfelelő szakirodalmat, hogy a témájukat minél színvonalasabban tudják kidolgozni a többi csoport számára. Először a tanulók átolvassák a tananyagot, és nekikezdenek a kidolgozáshoz. A kooperatív munkát mindig tudatosan kell szervezni és kiadni a tanulók számára, hogy a szerepkörök megfelelően tudjanak kialakulni a csoportban. A csoport három tagja között oszlik meg a feladat, az első tanuló megkapja a dugattyús motor szétszereléséhez az információkat. A csoport második tanulója a motor összeszereléséhez kapja meg a lépéseket. A gyakorlati feladatuk során a szét- és

összeszerelés műveleti sorrendje nem egyezik meg. A dugattyús motor összeszerelése sokkal komplikáltabb munkafolyamatokból áll. A harmadik tanuló besegít a 2 tanulónak, és összefoglalja a szerelési lépéseket, illetve vázlatosan előadja a többi kooperatív csoportnak.

2. ábra Tananyag feldolgozása közben (Forrás: Saját fotó)

A fenti képen látható, hogy a diákok a szerelőasztalnál ülve éppen kidolgozzák az adott feladat rájuk eső részét. A csoport tagjai egy összetett feladatot kaptak, ami egy Suzuki motornak a szíjhajtáscseréjéről szól. Ehhez megkaptak mindenféle információt a látható papírokon, amit önállóan kell feldolgozniuk. A szerepkiosztások a csoportban a következőképpen alakultak: a bordó pulóveres diák a vezérlés összerakásához kapta meg az információkat. A fehér piros csillagos pólós tanuló a gépjármű szíjhajtásának a szétszerelését kapta, fel kellett dolgoznia a folyamat lépéseit. A fekete pulóveres társuké talán a legnehezebb feladat, hisz neki kell összefoglalni a két tananyagrészt, hogy elmondja összefüggően a másik két csoportoknak az adott munkafolyamatot.

A harmadik csoport az utolsó munkafázis állomása. Az ő feladatuk ismertetni a motor feltöltési mennyiségeit, továbbá a szelephézag-állítás folyamatát a motoron. Itt is meg kell határozni a szerepköröket, hogy ki mit csinál. Az egyik

tanuló megnézi a feltöltési és állítási mennyiségeket, a másik a szelephézag-beállítás folyamatát jegyzi le. A harmadik társuk előadja a többiek számára ezeket az információkat.

Amikor előadják a csoportok a tananyagot egymásnak, akkor mindig figyelem, hogy érthető-e vagy nem, amit elkészítenek a csoportok, és ha valahol nem jó a megoldásuk, akkor igyekszem rávezetni őket kérdésekkel a helyes útra. Így, amikor lejajlott az előadás, akkor a kimaradt vagy hibás információkat kiegészítem, és átismételjük együtt a lényeget, hogy emiatt ne akadjanak meg a szerelés folyamatában.

A gyakorlati feladat megoldása:

3. ábra Gyakorlati feladat megvalósítása (Forrás: Saját fotó)

Amikor a diákok kidolgozták az elméleti tananyagot, következhet a dugattyús motor szét- és összeszerelése és a szerelési művelteknek a gyakorlatba való átültetése. A csoportok elhelyezkednek a kihelyezett motoroknál, amit majd szerelni szeretnének, ami a képen is látható a Suzuki márkájú 1300 köbcentis G13BA motorkódú. A gyakorlati foglalkozás alatt, azaz a szerelés alatt a

csoport minden tagjának megvan az adott feladata. Az új ismeret alkalmazása során gyakorlatban végzik el. Amikor a tanulók először nyúlnak a motorhoz, a diákokon azt figyeltem meg, hogy sokszor bátortalanok a szerelési műveletekben. Arra folyamatosan ügyelek, hogy a lépések mindig le legyenek írva, és annak megfelelően hajtsák végre a feladatukat.

Ilyenkor is nagyon hasznosnak látom, ha kooperatív munkaformában dolgoznak a fiatalok, mert amikor együtt vannak, sokkal bátrabbak a diákok, így a munkafolyamat alatt is folyamatosan tudnak új ötleteket kitalálni, egymással megosztani, ami nemcsak a munkafolyamat sikerét és az együttműködést segíti, de a kreativitásnak is kedvez. Ezáltal a csoporton belül pontosan meg tudják beszélni az adott problémákat, esetleges lépéseket a szerelési folyamatoknál, vagy azt, hogy melyik alkatrésztől van szó éppen a leírásukban. Általában hasznos, ha a csoportokban van egy húzóember, aki otthon vagy esetleg szervizben dolgozik/dolgozott már. Az ilyen diákoktól, akik már tapasztaltabbak valamilyen oknál fogva, a diáktársaik sokkal szívesebben tanulnak vagy kérdeznek. Szerintem ez azért lehet, mert a tanulók többsége nem szereti felvállalni, hogy valamit nem tud a szerelés során. Szégyennek tartja a tudatlanságát, esetlen, nem meri megkérdezni az adott gyakorlati oktatót arról a tananyagrésztől vagy feladatról. A csoporttársában vagy az osztálytársában sokkal jobban megbízik, ezért sokkal hamarabb megkérdezi tőle, hogy azt a feladatot, miért úgy kell, vagy miért kellett kivenni azt az alkatrészt, vagy hogyan szerelte vissza az adott motorba. Ennek a szakoktatásban tapasztalható jelenségnek is kedvez a kooperatív módszerek alkalmazása, hiszen támogatóan hat az egymástól tanulásra, a másik segítségére, a közös megoldások megtalálására.

Elemzésem a szakközépiskolás diákokra terjedt ki, a kilencedikes évfolyamtól egészen a szakképzésben tanuló tizenötödikes évfolyamig. A vizsgálatom eredményei alapján a kooperatív módszer a hagyományos oktatási struktúrához képest sokkal hatékonyabbnak bizonyult. Ennek okai keresendők a diákok körében tapasztalt fogékonyságban és a tanári hozzáállásban, nyitottságban is.

A gyakorlati óráim alatt a tanulók nagyobb hatásfokkal tudták megoldani vagy teljesíteni az általam kiadott elméleti vagy gyakorlati feladatokat. A gyengébb tanulók képességei fejlődésnek indultak az autószerelés és a logikus gondolkodás terén. Továbbá elmondható, hogy a feladat- és problémamegoldó képességük is folyamatosan javult, így már nem esek annyira kétségbe, ha valamilyen váratlan esemény történik a gyakorlati feladatok megoldása közben. A kooperatív módszerek a szaktanárnak számtalan remek lehetőséget nyújtanak gyakorlati foglalkozásai értékesebbé, színvonalasabbá tételéhez. Az eddigi tapasztalatok, megfigyelések alapján az oktató a feladatokat a kooperatív csoportok igénye szerint tudja tudatosan és rugalmasan megváltoztatni.

A foglalkozásokat tartó pedagógus felelőssége, hogy hogyan és kikből hozza létre az egyes csoportokat. Azt feltételeztem, hogy a heterogén csoportszervezés nehéz lesz, mert nem mindenki dolgozik szívesen mindenkivel együtt, de ez változott a kooperatív csoportmunka hatására. A diákok szívesen fogadják társaiktól a tanulás lehetőségét. Bebizonyosodott, hogy mind az ismeretelsajátításuk, mind a társas kompetenciáik fejlődtek. Észrevehetően magasabb határfokkal dolgoznak együtt, és az önálló munkavégzésre szánt részfeladatokat is nagyobb hatékonysággal végzik el. Az együttműködés során a csoport tagjai részletesen megismerkednek az adott gyakorlati feladattal és a hozzá tartozó ismeretanyaggal, mivel a feladatok megoldása során a diákok átgondolják, megbeszélik a problémát, megoldási tervet készítenek, és reagálnak a felmerülő problémákra. A közös munka során a csoport tagjai megismerik társaik szemléletét az adott problémával kapcsolatban, így joggal lehet idézni azt a közmondást, hogy „több szem többet lát”. Sokkal mélyrehatóbb ismeretet szereznek a diákok, és egymás ötleteit is fel tudják használni későbbi munkájuk során.

A csoportmunka hatékonysága azon múlik, hogy az egyéni képességeket hogyan tudjuk minél jobban felszínre hozni és közkinccsé tenni. Ezért a kiadott feladatokat sokkal hatékonyabban tudják megoldani, ezáltal az sokkal gyorsabban is elvégezhető. A kooperatív munka során a tanulók elsajátítják, hogyan kell egymáshoz megfelelően viszonyulni, ezért az esetek többségében abban is segít nekik, hogy magabiztosabbá tudjanak válni, kritikusabbak legyenek magukkal szemben, de saját érdemeiket is elismerjék és elismertessék, és segíti az együttműködési készségek kialakítását is. A tanulók körében végzett felmérés alapján több ilyen módszerrel tanított tanítási órát szeretnének intézményünkben.

Kollégáim és saját személyes tapasztalatom alapján is a diákok nagy százaléka jól fogadta és kezelte az új módszer adta lehetőségeket. Saját tapasztalataim arra sarkallnak, hogy a továbbiakban is igyekezzek ezt a kooperatív megközelítést alkalmazni, hasznosítani tananyagaim feldolgozásában és azok fejlesztésében.

Harmadik hipotézisem a tanári, pedagógusi viselkedést vizsgálta az új módszer bevezetésével kapcsolatban. Tapasztalataim alapján azt predesztináltam, hogy a pedagógustársadalomban érzékelhető fásultság rá fogja nyomni a bélyegét az új módszertani kezdeményezésre. A várakozásaimhoz képest, számomra is nagy meglepetést okozva, nagyon pozitív volt a visszajelzés a kollégák részéről, és mérhetetlen nyitottsággal fogadták az új irányvonalat, mert a korábbi óravezetésük, a diákok érdemjegyei és az órák hangulata olyan nagy mértékben változott előnyösen, hogy a gyakorlati oktatók saját maguk is pozitívan élték meg, így magukénak érzik az újítást.

Ezen felbuzdulva tervezem ennek a témának a továbbfejlesztését akár a doktori disszertációm témájaként is olyan módon, hogy a közismereti tantárgyakra is igyekszem kiterjeszteni, mivel a kimeneteli követelmények főleg a 12. évfolyamosok esetében véleményem szerint túlzottan az elsajátított elméleti tananyagban szerzett jártasságot kéri számon, míg a magasabb évfolyamokban ennek az ellentéte valósul meg.

Felhasznált irodalom

- Elbin, M. (2003): *A Team, avagy az együttműködő csoport*. Edge 2000 Kft., Budapest.
- Gádor Anna (2008, szerk.): *Tanári kézikönyv a szociális kompetenciák fejlesztéséhez 1–12. évfolyam*. Educatio Társadalmi Szolgáltató Kht, Budapest. 101–110.
- Horváthné Zilahy Ágnes (2004): Hatékony tanulás, In: **Új Pedagógiai Szemle**, 54. 12. sz. 95–104.
- Kagan, Spencer (2004): *Kooperatív tanulás*. Önkonet, Budapest.
- Orbán Józsefné (2009): *A kooperatív tanulás: szervezés és alkalmazás*. Orbán & Orbán, Budapest.
- Radnóti Katalin (2006): *Milyen oktatási és értékelési módszereket alkalmaznak a pedagógusok a mai magyar iskolában?* In: Kerber Zoltán (szerk.): *Hidak a tantárgyak között*. Országos Közoktatási Intézet, Budapest. 131–167.

Abstract

The importance of teaching methods in the life of pupils

This study describes the use of cooperative methods in teaching technical school students in the 9th to 15th grades. Thanks to the susceptibility of the students and the teachers' positive attitude, students learning proved to be much more efficient compared to traditional teaching. The practical lessons enabled the students to acquire, complete and solve theoretical or practical tasks with a higher efficiency. Even the weaker students' abilities and skills could make a big start on the fields of repairing cars and on the way of logical thinking. Furthermore, their problem-solving ability has been improving gradually.